

Příprava občanů na povodeň, evakuace

Zdroj: *Ministerstvo zdravotnictví ČR - <http://www.mzcr.cz/>
Ministerstvo vnitra ČR - <http://www.mvcr.cz/>
HZS ČR - <http://www.hzscr.cz>*

Revize: *Hasičský záchranný sbor*

Obsah

1	Základní zákonné povinnosti občanů.....	3
1.1	Náklady na opatření na ochranu před povodněmi.....	4
2	Činnosti před povodní.....	4
2.1.1	Jak se připravit na příchod povodně (v případě včasné předpovědi).....	5
3	Evakuace.....	5
3.1	Evakuační pojmy.....	6
3.2	Vzor varovných zpráv.....	8
3.3	Evakuační postupy obyvatel.....	8
3.3.1	Jak se chovat během povodně.....	8
3.3.2	Jak se chovat při evakuaci.....	9
3.3.3	Obsah evakuačního zavazadla.....	9
3.3.4	Evakuace hospodářských zvířat.....	10
4	Jak se chovat po povodni, při návratu do obydlí po opadnutí vody.....	11

1 Základní zákonné povinnosti občanů

Hned v úvodu materiálu je nutné zdůraznit, že zákon č. 254/2001 Sb., o vodách ve znění pozdějších předpisů (voní zákon) definuje základní povinnosti každého občana, jenž vlastní objekt či budovu v záplavovém území.

Vlastníci pozemků a staveb, které se nacházejí v záplavovém území nebo zhoršují průběh povodně, zajišťují, aby nebyly zhoršovány odtokové podmínky a průběh povodně, při tom

- zpracovávají povodňové plány, mají-li takovou povinnost podle § 71 odst. 4 nebo jim byla uložena vodoprávním úřadem podle § 71 odst. 5,
- provádějí ve spolupráci s povodňovými orgány povodňové prohlídky, zejména prověřují stav objektů v záplavovém území z hlediska možného ovlivnění odtokových podmínek za povodně a možného odplavení staveb, jejich částí a movitých věcí,
- na příkaz povodňového orgánu odstraňují své předměty a zařízení, které mohou způsobit zhoršení odtokových poměrů nebo ucpání koryta níže po toku,
- zajišťují pracovní síly a věcné prostředky k zabezpečení svých předmětů a zařízení, které mohou způsobit zhoršení odtokových poměrů nebo ucpání koryta níže po toku,
- v době nebezpečí povodně zajišťují dosažitelnost svých pracovníků a dostupnost věcných prostředků a prověřují jejich připravenost podle povodňového plánu,
- sledují na pozemcích a stavbách všechny jevy rozhodné pro bezpečné převedení povodně, zejména nahromadění plovoucích předmětů a ucpání průtočného profilu,
- účastní se hlášené povodňové služby, informují o nebezpečí a průběhu povodně povodňový orgán, správce vodního toku a Hasičský záchranný sbor České republiky,
- zajišťují záchranu osob a svého majetku, včetně případné předčasné sklizně,
- zajišťují ochranu plavidel a zařízení sloužících k plavbě, jsou-li vlastníky nebo provozovateli přístavu; přitom se řídí pokyny orgánů státní plavební správy,
- provádějí povodňové zabezpečovací práce, zejména na objektech propustků a mostů, silničních a železničních násypů, aby nebyla omezena jejich průtočná kapacita,
- provádějí po povodni prohlídky pozemků a staveb, zjišťují rozsah a výši povodňových škod a poskytují povodňovému orgánu podklady pro zprávu o povodni,
- odstraňují povodňové škody, zejména zabezpečují kritická místa pro případ další povodně.

Na rozestavěných stavbách plní úkoly vlastníka stavby stavebník.

Vlastníci movitého majetku ve vodních tocích nebo v záplavových územích jsou povinni dbát o jeho umístění i užívání způsobem, který nebude bránit odtoku velkých vod, případně znemožní odplavení tohoto majetku.

1.1 Náklady na opatření na ochranu před povodněmi

Jednotlivé obce mohou činit opatření k přímé ochraně majetku na svém území. Stát a kraje mohou na tato opatření přispět. Obce mohou požádat vlastníky majetku, který je těmito opatřeními chráněn, o příspěvek na jejich výstavbu.

Právnícké a fyzické osoby nesou náklady, které jim vzniknou vlastními opatřeními k ochraně jejich majetku před povodněmi.

Náklady na zabezpečovací práce na vodních tocích hradí jejich správci. Vlastníci vodních děl hradí náklady na zabezpečovací práce na těchto vodních dílech.

Náklady na záchranné práce, kromě nákladů podle odstavce 2, hradí obce, kraje a stát v souladu s působnostmi v systému povodňové ochrany podle zvláštního právního předpisu.)

Majetkovou újmu vzniklou v důsledku činnosti nebo opatření uložených v době povodně

- povodňovou komisí obce hradí obec,
- povodňovou komisí obce s rozšířenou působností hradí obec s rozšířenou působností,
- povodňovou komisí kraje hradí kraj,
- Ústřední povodňovou komisí hradí Ministerstvo životního prostředí.

2 Činnosti před povodní

Jsou stanoveny tři stupně povodňové aktivity definující míru aktuálního povodňového nebezpečí:

1. Stupeň povodňové aktivity = STAV BDĚLOSTI (nastává nebezpečí povodně, orgány samosprávy obcí a orgány okresních orgánů organizují hlídkovou službu na vodních tocích, je organizována povodňová hlásná služba)

2. Stupeň povodňové aktivity = STAV POHOTOVOSTI (vyhlašuje příslušný povodňový orgán, je zajištěna trvalá pohotovost, zasedá povodňová komise, jsou přijímána opatření ke zmírnění průběhu povodně)

3. Stupeň povodňové aktivity = STAV OHROŽENÍ (vyhlašuje příslušný povodňový orgán při bezprostředním nebezpečí a vzniku větších škod, ohrožení majetku a životů v zaplaveném území, podle plánů se realizují technická opatření, vyprošťovací a záchranné práce)

O hrozbě či vzniku povodně mohou být občané informováni z různých zdrojů: sirénami, sdělovacími prostředky, místním rozhlasem, mobilními megafony apod.

Další informace o povodňové situaci lze získat na:

- televizní stanici ČT24
- na internetové stránce ČHMÚ <http://hydro.chmi.cz/>

2.1.1 Jak se připravit na příchod povodně (v případě včasné předpovědi)

- **Informujte se** na obecním úřadě, zda se vaše obydlí, chata, zahrada či pozemek nenachází v záplavovém území či v území ohroženém zvláštní povodní,
- dále se informujte **o místě a způsobu evakuace**, o případné humanitární pomoci a způsobu varování a informování obyvatelstva při povodni,
- vytipujte si bezpečné místo, které nebude zaplaveno vodou,
- **připravte si materiál na utěsnění** nízko položených dveří, oken, odpadních potrubí atd. (pytle s pískem fólie, desky, ucpávky kanalizace),
- povedte si **povodňovou prohlídku** kolem svého obydlí, chaty a pozemku a zajistěte, aby neupevněný materiál, ploty, boudy a další překážky nebránily volnému průtoku vody a nevytvářely druhotné hrázky a ucpávky vodního toku,
- **buďte v pohotovosti**, trvale sledujte předpovědi počasí, stav hladiny vodního toku a rybníka, přehradu (může-li vás ohrozit),
- **sledujte hromadné sdělovací prostředky** a místní sdělovací prostředky (obecní rozhlas),
- **řiďte se pokyny** povodňových orgánů, policie a záchranářů, aktivně se zapojte do ochrany před povodní dle jejich pokynů.

3 Evakuace

Evakuací se zabezpečuje přemístění osob, zvířat, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a materiálu k zachování nutné výroby a nebezpečných látek z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst, která zajišťují pro evakuované obyvatelstvo náhradní ubytování a stravování, pro zvířata ustájení a pro věci uskladnění.

Evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost.

O způsobu provedení evakuace se dozvíte z vysílání Českého rozhlasu, České televize nebo z místního veřejného rozhlasu. Všechno je sice závislé na konkrétní situaci, **ale vždy je nutné respektovat nařízený způsob evakuace, aby nedošlo ke zbytečné panice a dopravním problémům.**

Evakuace se přednostně plánuje pro následující skupiny obyvatelstva:

- **Děti do 15 let.**
- Pacienty ve zdravotnických zařízeních.
- Osoby umístěné v sociálních zařízeních.
- **Osoby zdravotně postižené, nemohoucí.**
- Doprovod výše uvedených skupin osob.

O evakuaci je oprávněn rozhodnout:

- Velitel zásahu (při provádění záchranných a likvidačních prací)
- Hejtman kraje.
- Zaměstnavatel v rámci své působnosti.

- **Starosta obce na území obce evakuaci zajišťuje (zabezpečuje).**
- Starosta obce s rozšířenou působností (v rámci správního území ORP, je-li nutné evakuovat obyvatelstvo z více částí), převzal-li koordinaci záchranných a likvidačních prací.

3.1 Evakuační pojmy

Místo shromažďování je místem soustředění evakuovaných osob uvnitř nebo vně evakuační zóny, odkud je zajištěno přemístění evakuovaných osob bez možnosti vlastní přepravy mimo evakuační zónu do evakuačních středisek. Může být totožné s evakuačním střediskem.

Evakuační středisko je zařízení (objekt) zřetelně označené nápisem „Evakuační středisko“. Umisťuje se zpravidla v místech mimo evakuační prostor, ve kterém jsou evakuované osoby shromažďovány a informovány o dalším postupu. Evakuační středisko zajišťuje zejména:

- Řízení přepravy z míst shromažďování do evakuačního střediska s využitím dostupných prostředků
- Vedení evidence o příjmu evakuovaných osob a poskytování pomoci při slučování evakuovaných rodin
- Přerozdělení evakuovaných osob do předurčených příjmových oblastí a přijímacích středisek
- Vytvoření a označení místa pro podávání základních informací v prostoru evakuačního střediska
- Zdravotnickou první pomoc, případně přednemocniční neodkladnou péči a převoz zraněných a nemocných do zdravotnických zařízení.
- Vytyčení tras k nástupním stanicím hromadné přepravy
- Nocleh a stravování pro personál a evakuované obyvatelstvo, které se zdrží v evakuačním středisku déle než 12 hodin
- Udržování veřejného pořádku v prostoru evakuačního střediska
- Podávání informací o průběhu evakuace krizovému štábu (není-li zřízen, jinému určenému orgánu).

Příjímacím střediskem se rozumí zařízení zřetelně označené nápisem, případně mezinárodně platným rozeznávacím znakem civilní ochrany, které zajišťuje

- Příjem evakuovaných osob,
- Přerozdělení evakuovaných osob do předurčených cílových míst
- Přemístění a míst nouzového ubytování,
- První zdravotnickou pomoc a případný odvoz nemocných do vyčleněných
- Zdravotnických zařízení,
- Informování evakuačních středisek o průběhu evakuace,
- Informování evakuovaných osob, zejména o místě nouzového ubytování a stravování,
- Informování orgánů veřejné správy, dotčených evakuačními opatřeními, počtech a potřebách evakuovaných osob.

Samovolná evakuace: je neřízené přemístění osob, při kterém část občanů po vyhlášení evakuace opustí ohrožené prostory vlastními dopravními prostředky nebo pěšky.

Samoevakuace: proces evakuace je řízen, evakuované osoby se přemísťují pouze pěšky nebo s využitím vlastních dopravních prostředků

Řízená evakuace se zajištěním dopravy: je přemístění osob, při kterém je proces evakuace řízen představiteli odpovědnými za evakuaci, včetně zajištění dopravy.

Lokální evakuace - je přemístění obyvatelstva z malého počtu obytných budov, administrativně správních budov, technologických provozů nebo dalších objektů.

Územní evakuace - je evakuace obyvatelstva z části nebo celého územního celku.

Krátkodobá evakuace - pro obyvatele se nezajišťuje náhradní ubytování a nerealizuje se opatření k zajištění nouzového přežití obyvatelstva.

Dlouhodobá evakuace - ohrožení vyžaduje dlouhodobý, více než 48 hod. pobyt mimo domov, nutnost zabezpečit náhradní ubytování a v potřebném rozsahu organizovat opatření k zajištění nouzového přežití.

Evakuační zóna je vymezené území, ze kterého je nutné provést evakuaci obyvatelstva. Je to území, na kterém se provádějí nezbytné záchranné práce.

Uzávěra: je označené místo, sloužící pro zabránění vstupu nepovolaných osob do evakuační zóny, ohraničující ohrožený prostor

Evakuační zavazadlo je osobní zavazadlo evakuované osoby.

V případě evakuace obyvatelstva z důvodu nebezpečí povodně, kdy rozsah povodně je v daném území předvídatelný s dostatečnou mírou pravděpodobnosti a kdy je dostatečnou dobu předem známo, že k takovému zaplavení dojde (je známa doběhová doba záplavové vlny, doba celkového a částečného zaplavení, výše hladiny, apod.) se jedná o evakuaci preventivní.

Přemístění z evakuační zóny se provádí obvykle:

na základě výzvy k evakuaci po evakuačních trasách, cestou evakuačních středisek, do míst nouzového ubytování s využitím vlastních dopravních prostředků za použití dopravních prostředků (obvykle autobusy), zajištěných orgány veřejné správy (povodňovou komisí obce, krizovým štábem obce).

Regulaci pohybu z míst shromažďování do evakuačních středisek a dále do míst nouzového ubytování zajišťuje obvykle Policie ČR.

Provoz v evakuačních střediscích a místech pro nouzové ubytování zajišťuje veřejná správa společně s humanitárními organizacemi a s provozovateli a vlastníky ubytovacích zařízení. Evakuační střediska slouží k registraci evakuovaných a poskytnutí zdravotnické, psychologické a případně prvotní sociální pomoci (humanitární pomoci).

3.2 Vzor varovných zpráv

Vlivem dlouhotrvajících dešťů (oblevou, rychlým táním sněhu,.....) a v důsledku nepříznivé předpovědi počasí na nejbližší dny vyzýváme všechny občany bydlící v záplavovém území, aby zahájili opatření ke své ochraně před povodní podle vlastních povodňových plánů a povodňového plánu obce.

Vážení spoluobčané, na základě rozhodnutí povodňového orgánu obce, byl ve správním území obce vyhlášen **druhý stupeň povodňové aktivity** – stav pohotovosti.

Vážení spoluobčané, na základě rozhodnutí povodňového orgánu obce, byl ve správním území vyhlášen **třetí stupeň povodňové aktivity** – stav ohrožení.

Vážení spoluobčané, v důsledku bezprostředního ohrožení přirozenou povodní na základě rozhodnutí povodňového orgánu **je vyhlášena evakuace** v ulice....., domy č.p.....). Zebezpečte své nemovitosti proti vniknutí neoprávněných osob a označte nemovitost štítkem, kam se evakuujete. S evakuačním zavazadlem se dostavte k místu shromáždění, případně do evakuačního střediska.

Hrozí přívalová (blesková) povodeň zanechte veškeré činnosti opusťte záplavové území.

3.3 Evakuační postupy obyvatel

3.3.1 Jak se chovat během povodně

- **Jednejte v klidu a s rozvahou**,
- dodržujte pokyny povodňových orgánů, policie a záchranářů,
- **pomáhejte** sousedům, dětem, starým a nemocným lidem,
- **zbytečně neriskujte**. Pokud možno nevstupujte do míst, která jsou zatopená, nechoďte do blízkosti rozbouřených toků. Nehazardujte a nesjíždějte na lodích rozvodněné vodní toky,
- pamatujte, že povodňový orgán obce ve svých územních obvodech organizuje, řídí, koordinuje a ukládá opatření na ochranu před povodněmi a v případě potřeby může i od vás požadovat osobní a věcnou pomoc,
- v případě zaplavování domu, kdy už nezvládáte svou ochrany vlastní silou a prostředky, včas požádejte o pomoc povodňový orgán obce,
- nezůstávejte v místě, kde byste mohli ohrozit život svůj a svých blízkých, včas se přesuňte na místo, které nebude zatopené vodou,
- buďte připraveni na evakuaci – opuštění domova.

3.3.2 Jak se chovat při evakuaci

Postup při krátkodobém opuštění objektu?

Pokud lze předpokládat, že se návrat do svého domova / kanceláře bude možný již za několik hodin, postup je takový:

- vyvézt vozidlo z garáže, doplnit pohonné hmoty a zaparkovat ho mimo záplavové
- **vypnout všechny plynové a elektrické spotřebiče**, které jsou v provozu,
- **elektrické spotřebiče odpojit ze zásuvky** (mimo ledničky a mrazničky),
- **uhasit otevřený oheň** (krb, kamna, svíčky...),
- **vypnout topení** (plynový kotel - HUP)
- **dobře se obléci a obout**
- **zhasnout před odchodem všechna světla,**
- **uzavřít a uzamknout všechny vstupy a okna**
- **vzít s sebou i svá domácí zvířata, případně jim uvolnit cestu k samovolnému úniku**
- **při opuštění domácnosti dát na dveře oznámení, kdo, kdy a kam se evakoval, popř. kde jsou umístěna hospodářská zvířata**
- **malým dětem vložit do kapsy kartičku se jménem a adresou**
- **vzít evakuační zavazadlo**
- **ověřit, zda i ostatní v budově a v okolních domech vědí o evakuaci**
- **uzamknout byt / dům**
- **opustit budovu podle únikového značení nebo podle pokynů povodňového orgánu**

Po opuštění budovy se shromáždit na místě, určeném k evidenci evakuovaných – shromaždiště a zaevidovat všechny evakuované osoby do evidence evakuovaných.

Postup při dlouhodobém opuštění objektu

Při dlouhodobém opuštění domácnosti je nejdůležitějším úkolem **sbalit evakuační zavazadlo**. Pokud má občan sbaleno evakuační zavazadlo a byl dán pokyn k opuštění domácnosti, postupuje tak, jak je uvedeno v předchozí části.

Mimo to ale při dlouhodobé evakuaci také **vypněte i hlavní uzávěr plynu, vody i elektřiny** a na vchodové dveře domu **umístí zprávu** o tom, **kdo, kdy a kam se evakoval a kontakt**, na kterém bude k zastižení. Toto platí zejména pro případ, kdy hodlá pobývat mimo oficiální místa, určená k nouzovému ubytování evakuovaných (např. na své chatě, u příbuzných).

Platí zásada, že každá osoba by měla mít jen jedno zavazadlo (dospělí do 25 kg, děti do 10 kg), ideální je **kufř na kolečkách** (dobrá skladnost, snadná manipulace), se kterým lze manipulovat jen jednou rukou, dále **batoh** (obě ruce volné) a nebo **taška** (nejméně vhodná). Při přesunu se zavazadlem není vždy možné použít vlastní automobil (např. povodně).

V mnoha domácnostech je také malé domácí zvíře, které je třeba vést (nést) s sebou. Exotická zvířata, která přežijí delší dobu, nechejte doma, zásobte je před odchodem potravou.

3.3.3 Obsah evakuačního zavazadla

Pro snadnější zapamatování lze obsah zavazadla rozčlenit do několika logických skupin:

1. jídlo a pití + nádobí,
2. cennosti a dokumenty,
3. léky a hygiena,
4. oblečení a vybavení pro přespání,
5. přístroje, nástroje a zábava.

1. Jídlo a pití

Irvanlivé a dobře zabalené potraviny, pitná voda (vše na 2-3 dny pro každého člena domácnosti), **krmivo** pro domácí zvíře, které je také evakuováno, **hrnek** nebo **miska**, **příbor** a **otvírák na konzervy**. V případě, že občan podléhá individuálnímu dietetickému režimu (např. bezlepková dieta, vegetariánství apod.), musí počítat s tím, že v místech náhradního ubytování s hromadným zajištěním stravování bude možné vyjít vstříc jen v omezené míře.

2. Cennosti a dokumenty

Osobní dokumenty (**rodný list, občanský průkaz, cestovní pas, kartu zdravotní pojišťovny**), jiné důležité dokumenty (**pojistné smlouvy, stavební spoření, smlouvy o investicích, akcie**) a **peníze v hotovosti + platební karty**.

3. Léky a hygiena

Nesmí chybět především pravidelně užívané **léky** nebo **zdravotní pomůcky**, také se doporučují vitamíny a běžné doplňky stravy. Dále si je nutné přibalit běžné **hygienické potřeby** v přiměřeném množství.

4. Oblečení a vybavení pro přespání

Oblečení odpovídající danému ročnímu období, **náhradní prádlo** a **obuv, spací pytel, karimatku, pláštěnku** nebo **deštník**.

5. Přístroje a nástroje

Zde je důležitý především **mobilní telefon s nabíječkou, FM rádio** (stačí ve formě MP3 přehrávače nebo jiné kapesní dormy apod.) s nabíječkou nebo bateriemi, **svítilna, zavírací nůž, šití, psací potřeby** a dále předměty pro vyplnění volného času - **knihy, hračky** pro děti, **společenské hry**.

Jak balit evakuační zavazadlo

Je velmi pravděpodobné, že při vyhlášení evakuace jsou občané v časové tísní a stresu. **Obecně nejdůležitější jsou předměty, zařazené do druhé a třetí skupiny**. Vše ostatní může v případě nouze někdo v místě náhradního ubytování půjčit, nebo požádat občany nezasažené povodní.

Každé zavazadlo musí být opatřeno cedulkou se jménem, adresou a číslem mobilního telefonu majitele. Cedulku se jménem a adresou je vhodné dát do kapsy i malým dětem.

3.3.4 Evakuace hospodářských zvířat

Hospodářská zvířata, jejichž chov se nachází v rozlivu záplavového území musí jejich majitelé vyvézt mimo rozliv povodně. S ohledem na omezené kapacity města se doporučuje občanům, aby preventivně vyřešili umístění vlastních zvířat v době povodně.

Pokud vlastník zvířat není schopen zvířata včasné evakuovat (např. rychlý nástup povodně), doporučuje se vypustit zvířata z chovatelských objektů, aby sama mohla uniknout před povodní. Tímto krokem se zabrání jejich utopení a následnému vzniku kadáver a s tím spojeného šíření zápachu a infekcí.

Je vhodné zvířata označit (štítek, značka lihovým fixem apod.), aby bylo možno po povodni zvířata identifikovat a určit majitele.

4 Jak se chovat po povodni, při návratu do obydí po opadnutí vody

Zde jsou shrnuty základní body při návratu po povodni K této problematice je zpracován samostatný materiál.

- nechte si **zkontrolovat stav** obydí, zejména statiku budovy, rozvody energií a kanalizaci
- **zlikvidujte** vodou kontaminované potraviny, plodiny a uhynulé zvířectvo a **dodržujte** základní **hygienická pravidla**
- nechte si řádně ošetřit každé otevřené zranění
- při obnově studní a zdrojů pitné vody se řiďte pokyny odborníků, **nepijte** vodu z místních zdrojů, dokud nebude prověřena její kvalita
- kontaktujte příslušné **pojišťovny** ohledně náhrady škod (nahlásit pojistnou událost, vyhotovit jejich soupis škod, zdokumentovat je fotografiemi, znaleckými posudky, účty, svědectvími),
- pokud možno aktivně se zapojte při likvidaci následků povodní
- jedněte s rozvahou, **pomáhejte** sousedům, dětem, starým a nemocným lidem
- **dodržujte pokyny** územně příslušných správních úřadů
- na obecním úřadě se informujte o místech humanitární pomoci a v případě stavu nouze se vyžádejte finanční, materiální, psychologickou nebo sociální pomoc.

K problematice činností po povodni (sanace území) je v PP připravena samostatná brožura sdružující základní informace z více samostatných zdrojů.